

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 3/10 18 om samarbejdet i Arktis.

(Redegørelse nr. R 2).

Udenrigsministeren (Anders Samuelsen):

1. INDLEDNING

Formålet med denne redegørelse er at orientere om fremgangen i det konkrete arbejde i Arktis med særlig vægt på udenrigs- og geopolitiske dagsordener og det internationale arktiske samarbejde. Emnerne i redegørelsen er udtryk for en prioritering i forhold til aktualitet og væsentlighed. Aktiviteter der har rigsfællesskabsintern karakter, eller der i øvrigt relaterer sig til forholdet mellem Danmark og hhv. Færøerne og Grønland, behandles i regeringens årlige redegørelse om rigsfællesskabet (R 15 22/5 2018) og indgår således ikke i denne redegørelse. Der er samtidig taget hensyn til, at regeringens redegørelse om udvalgte internationale organisationer, herunder det nordiske samarbejde (R 8 14/3 2018) også behandler emner, der har relation til samarbejdet i Arktis. Redegørelsen ligger i forlængelse af tidligere redegørelser fra 2011-2017 om det internationale arktiske samarbejde. Redegørelsen illustrerer, at Kongeriget Danmark er bredt involveret i indsats og internationale samarbejdsrelationer i den arktiske region.

I Arktis skaber klimaændringerne udfordringer og problemer, men medfører også, at regionen er blevet mere tilgængelig. Økonomiske muligheder åbner sig i form af nye sejlruiter og mere effektiv søtransport, udvinding af naturressourcer og øget turisme. De nye muligheder tiltrækker interesse ikke kun regionalt, men også internationalt, hvor ikke-arktiske aktører i stigende grad ser et potentiale i regionen. Det er i Kongerigets klare interesse at fastholde Arktis som et lavspændingsområde, hvor potentielle konflikter løses på fredelig vis.

Med den voksende interesse er det vigtigt, at Kongeriget som en stærk partner i det arktiske samarbejde fremmer Kongerigets mærkesager om bæredygtighed og økonomisk udvikling til gavn for indbyggerne i regionen. Kongeriget Danmarks Strategi for Arktis 2011-2020 fokuserer såvel på håndteringen af udfordringerne, som på potentialerne i Arktis.

Det afspejles også i de arktiske initiativer, som regeringen iværksatte sidste år som led i Regeringens udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi for 2017-18. I strategien er Arktis identificeret som en af fem prioriteter med særligt fokus på økonomisk udvikling til gavn for befolkningerne i Arktis.

Initiativerne har været med til at sætte fokus på bæredygtig økonomisk udvikling i den arktiske region. I december 2017 afholdtes en international højniveau konference i København med fokus på FN's verdensmål (SDGerne) i Arktis. Verdensmålene blev fremhævet som en vigtig ramme for strategisk og konkret samarbejde. Konferencen fokuserede

særligt på at styrke Arktisk Råds arbejde vedr. bæredygtig økonomisk udvikling gennem involvering af den private sektor. Udarbejdelse af en konsulentrapport om virksomhedsfinansiering i Arktis ventes ligeledes at bidrage til Arktisk Råds fokus på bæredygtig økonomisk udvikling samt arbejdet i Arktisk Økonomisk Råd. Rapporten, der ventes færdig inden årets udgang, vil bl.a. kortlægge nationale og internationale finansieringsfaciliteter og indeholde anbefalinger om initiativer vedr. investeringsklima og fremme af grænseoverskridende erhvervssamarbejder i og om Arktis. Begge initiativer bidrager til at fremme Kongerigets generelle tilgang til arktisk samarbejde: at finde den rette balance mellem miljøbeskyttelse samt udvikling og modernisering af de arktiske samfund. I den kommende udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi for 2019-2020 forventes Arktis fortsat at spille en central rolle.

For at styrke det arktiske samarbejdet internt i rigsfællesskabet, afholdtes det første »Arktisk Dialogmøde« den 30. november 2017 i København, hvor embedsmænd fra Danmark, Grønland og Færøerne drøftede Kongerigets arktiske prioriteter. I 2018 og 2019 planlægges Arktisk Dialog at finde sted i henholdsvis Grønland og Færøerne.

2. INTERNATIONALT SAMARBEJDE OM ARKTIS

Blandt de arktiske stater er der enighed om at fastholde en dialog om konkrete arktiske problemstillinger inden for de etablerede arktiske fora.

2.1 Arktisk Råd

Arktisk Råd er det primære forum for drøftelse af arktiske spørgsmål. I tæt dialog med repræsentanter for regionens oprindelige folk og med deltagelse af en række observatørstater og organisationer samarbejder de otte arktiske stater om en lang række emner, herunder miljøbeskyttelse, klima, sundhed, marint samarbejde og bæredygtig økonomisk udvikling i Arktis. Finland varetager i perioden 2017-2019 formandskabet for Arktisk Råd med fire overordnede prioriteter: 1) uddannelse 2) meteorologi 3) miljøbeskyttelse og 4) »connectivity«. Der arbejdes under finsk formandskab på en langsigtet strategisk plan for arbejdet i Arktisk Råd til godkendelse på Arktisk Råds ministermødet i maj 2019. Kongeriget deltager i rådets arbejde som én delegation og taler med én stemme på grundlag af løbende forudgående koordination mellem de tre rigsdele. Efter Finland overtager Island formandskabet.

Samarbejdet i Arktisk Råd udmøntes af seks arbejdsgrupper, der gennem arbejdsprogrammer og ministermødernes erklæringstekster modtager deres mandater og konkrete arbejdsopgaver: Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), der leverer videnskabeligt baserede vurderingsrapporter om arktiske miljø- og klimaforhold; Arctic Contaminant Action Programme (ACAP), der understøtter konkrete forureningsindsatser i Arktis; Emergency Prevention Preparedness and Response (EPPR), der samarbejder om akutte forureningsproblematikker (f.eks. oliespild), eftersøgning og

redning, det nukleare beredskabsområde samt naturkatastrofer; Protection of the Arctic Marine Environment, der samarbejder om beskyttelsesstrategier for og bæredygtig udvikling af marine arktiske områder (PAME); Conservation of Arctic Flora and Fauna, der samarbejder om arktiske biodiversitetsforhold (CAFF); og Sustainable Development Working Group (SDWG), der har til opgave at udvikle redskaber, som kan styrke en bæredygtig politisk, økonomisk, social og kulturel udvikling med respekt for oprindelige folks rettigheder. SDWG vil samtidig bidrage til opfyldelse af FN's bæredygtighedsmål på det arktiske område.

Grønland varetager rollen som delegationsleder i CAFF og SDWG og deltager særligt i de arbejdsgrupper, der samarbejder om biodiversitet, klima, forureningsproblematikker og havmiljøet samt drøftelser om bæredygtig udvikling. Det er ligeledes en prioritet for Grønland at tage aktiv del i samarbejde om marint affald, øget skibsfart i Arktis, invasive arter og marinebeskyttede områder.

Ud over de faste arbejdsgrupper er der for øjeblikket nedsat to tasker, som fokuserer på hhv. styrkelse af det marine samarbejde og forbedret kommunikationskapacitet i det arktiske område. Derudover er der også nedsat en ekspertgruppe om metan og sodreducerende tiltag.

Aktuelt har 39 lande, internationale organisationer og NGO'er observatørstatus i Arktisk Råd. Observatørernes arbejde og indsats evalueres løbende, og under det finske formandskab evalueres observatører optaget i årene 2000-2013. På ministermødet i maj 2019 vil der skulle tages stilling til eventuel optagelse af nye observatører.

2.2 Ilulissat-erklæringen

Ilulissat-erklæringen, der fastslår, at uenigheder i Arktis skal løses på baggrund af folkeretten, udgør sammen med arbejdet i Arktisk Råd en af hjørnestenene i det arktiske samarbejde. Naalakkersuisoq for Uddannelse, Kultur, Kirke og Udenrigsanliggender var sammen med Udenrigsministeren den 22.-23. maj 2018 værter for et højniveau-møde i anledningen af erklæringens 10-års jubilæum. Mødet genbekræftede de arktiske kyststaters (Canada, Kongeriget Danmark, Norge, Rusland og USA) støtte til den erklæring, de underskrev i 2008. Samtidig var deltagelse fra de øvrige arktiske stater og repræsentanter for de oprindelige folk med til at understrege opbakningen blandt alle medlemmerne af Arktisk Råd til erklæringens principper, der har vist sig som et stærkt fundament for fortsat fred, lavspænding og samarbejde i Arktis. Fra Kongeriget deltog ud over værterne også Færøernes landsstyremand for erhvervs- og udenrigsanliggender. Det vil også fremadrettet være vigtigt at arbejde for opbakning til Ilulissat-erklæringens forpligtelser og principper om fred, dialog og lavspænding, samt fremdrift i det arktiske samarbejde. Samtidig er det vigtigt løbende at forholde sig til, hvordan udviklingen i de geopolitiske forhold uden for regionen påvirker den sikkerhedspolitiske situation i Arktis.

For at skabe yderligere fremgang i spørgsmålet om grænsedragning i farvandene mellem Canada og Grønland, etablerede Udenrigsministeriet sammen med Naalakkersuisut og Canadas regering i forbindelse med Ilulissat-mødet en fælles arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen vil komme med anbefalinger til at løse udestående grænsespørgsmål mellem landene. Dette inkluderer bl.a. suveræniteten over Hans Ø og den maritime grænsedragning i Lincoln Sea. Etableringen af arbejdsgruppen er et eksempel på villighed til at finde løsninger på overlappende territoriale krav i Ilulissat-erklæringens ånd.

2.3 Det Arktiske Ocean

Klimaforandringerne kan med årene muliggøre kommercielt fiskeri i Det Arktiske Ocean. I december 2017 blev der opnået principiel enighed om en aftale, der skal sikre, at der ikke påbegyndes fiskeri i højsødelen af Det Arktiske Ocean, førend der er tilstrækkelig videnskabeligt grundlag for, at det kan ske på bæredygtig vis. Aftalen omfatter de fem kyststater til Den arktiske Højsø samt Kina, Japan, EU, Sydkorea og Island og bygger på en erklæring undertegnet af de fem arktiske kyststater i 2015 om eventuelt fremtidigt fiskeri i højsødelen af Det Arktiske Ocean. Aftalen ventes underskrevet den 2.-4. oktober 2018 i Ilulissat.

2.4 EU

Den Europæiske Union vedtog i 2016 at styrke arbejdet om arktiske spørgsmål gennem en integreret politik for Arktis. Siden da har EU taget flere vigtige skridt for at fremme EUs arktiske politik og engagement. EU udnævnte i september 2017 den første EU-ambassadør for Arktis, der skal arbejde for, at Arktis bliver mere synlig på unionens dagsorden samt øge EUs profil udadtil, herunder gennem tilstedeværelse ved arktiske events. Derudover har EU etableret et forum for arktiske aktører (Arctic Stakeholder Forum), som Kongeriget deltager i. Arctic Stakeholder Forum har som formål at identificere muligheder for investeringer og forskningsprioriteter i Arktis samt at styrke samarbejdet og samordningen mellem forskellige EU-finansieringsprogrammer. Forummet lancerede i januar 2018 sin første rapport, der bl.a. konkluderede, at EU underinvesterer i Arktis. Rapporten identificerede en række prioritetsområder for EU-investeringer i Arktis, og Kommissionen forventes at følge op på konklusionerne i rapporten. Kommissionen var således den 17. september 2018 vært for den første Arctic Stakeholder konference i Bruxelles, hvor implementeringen af de udvalgte prioritetsområder for EU-investeringer i Arktis var i fokus, herunder det dansk-identificerede område digital infrastruktur. Konferencen afholdtes integreret med det årlige dialogmøde med de arktiske oprindelige folk. Oprindelige folk er højt på EUs arktiske dagsorden. EUs tilgang er, at en rettigedsbaseret tilgang bør være det vigtigste redskab for at integrere støtte til oprindelige folk i EUs gennemførelse af 2030-dagsordenen for bæredygtig udvikling.

2.5 Arktisk samarbejde i nordisk regi

Nordisk Ministerråds nye arktiske samarbejdsprogram »Nordisk Partnerskab for Arktis« for perioden 2018-2021 har bæredygtig udvikling i Arktis som det overordnede formål. Der sker med afsæt i fire hovedtemaer: »Peoples«, »Planet«, »Prosperity« og »Partnerships«. Sigtet med det nye program er at skabe en klarere forbindelse til globale processer som 2030-agendaen og FN's Verdensmål.

I 2018 er den væsentligste del af budgettet på 9,159 mio. kr. reserveret til programmets åbne ansøgningsrunde, mens 2 mio. kr. er reserveret til politiske prioriteringer, hvor landene kan igangsætte specifikke initiativer af særlig politisk interesse. I 2018 er der ydet støtte til nedenstående politiske prioriteringer for Arktis med i alt 1,3 mio. kr.: 1) *Visit Arctic Europe* vil skabe et grænseoverskridende turismesamarbejde mellem Norge, Sverige og Finland med henblik på at tiltrække flere turister til Arktis. 2) *Arctic Broadband Summit* blev i juni 2018 afholdt i Sapporo, Japan, af Arctic Economic Council med henblik på at bidrage til øget fokus på digitalisering og udvikling af bredbånds- og telekommunikationsløsninger i Arktis. 3) *Knowledge Gaps in Nordic Arctic Research*, hvor Polar-

forskningssekretariatet og Nordforsk i maj 2018 afholdt en workshop i Helsingfors om et stærkere nordisk samarbejde og fremtidens prioriteter inden for arktisk forskning i Norden. Anvendelsen af de resterende 700.000 kr. i puljen til politiske prioriteter besluttet senere i 2018.

I januar 2018 præsenterede Nordisk Ministerråd i samarbejde med Arktisk Økonomisk Råd rapporten »Arctic Business Analysis« for at sætte øget fokus på økonomisk udvikling og erhvervs muligheder i Arktis. Analysen består af fire selvstændige del-analyser inden for entreprenørskab og innovation, offentlige-private partnerskaber og erhvervsamarbejde, bioøkonomi, samt kreative og kulturelle industrier.

3. SPECIFIKKE SAMARBEJDSOMRÅDER

3.1 Kontinentalsokkelprojektet

Kontinentalsokkelprojektets hovedopgave er at tilvejebringe, vedligeholde og opdatere det tekniske materiale, der danner grundlag for en udvidelse af Kontinentalsoklen ud over 200 sømil. Kongeriget Danmark har indleveret 5 delsubmissioner hhv. nord og syd for Færøerne samt syd, nordøst og nord for Grønland til behandling ved FN's Kommission for kontinentalsoklens Grænser (CLCS). Der forestår et mangeårigt beredskabsarbejde i forhold til konsultationerne med CLCS og løbende vurderinger af CLCS' anbefalinger vedr. andre landes submissioner samt vedligeholdelse af data og viden. Når konsultationerne med CLCS er afsluttet, vil CLCS fremkomme med sine anbefalinger vedr. den ydre grænse for de respektive landes adkomst til kontinentalsokkel. CLCS gav i 2014 sin anbefaling vedr. delsubmissionen nord for Færøerne. Det er vanskeligt at forudsige, hvornår behandlingen i CLCS af de resterende delsubmissioner vil være tilendebragt. Såfremt der efter CLCS' anbefalinger eksisterer overlappende krav til nabolande, vil den endelige afgrænsning være genstand for politiske forhandlinger mellem disse lande. Kongeriget Danmark lægger – helt i tråd med Ilulissat-erklæringen – stor vægt på dialog og direkte forhandlinger mellem samtlige relevante stater, herunder Rusland, både i forhold til tekniske geofaglige spørgsmål samt i forhold til spørgsmål vedr. afgrænsning af overlappende sokkelkrav. Rusland er vært for en geofaglig workshop i oktober 2018, den såkaldte Arctic Ocean Workshop, hvor en række af disse spørgsmål bliver drøftet.

3.2 Forsvarets opgaveløsning i Arktis

Forsvarets hovedopgaver i Arktis er militært forsvar af Grønland og Færøerne samt overvågning og suverænitetshævdelse. For Grønlands vedkommende er det tillige at varetage opgaver på havmiljøområdet og opgaver inden for eftersøgning og redning (Search and Rescue, SAR) i Kongerigets ansvarsområde. Ud over disse opgaver varetager Forsvaret gennem sin tilstedeværelse i og omkring Grønland og Færøerne også løsningen af opgaver på vegne af andre myndigheder og fungerer som støtte til det civile samfund i Grønland og på Færøerne, herunder fiskeriinspektion.

i) Forsvarsforlig og Arktis-aftalen

I januar 2018 blev der indgået en aftale om Forsvarets ordning i perioden 2018-2023 (Forsvarsforliget). I forsvarsforliget indgår punktet »Et relevant forsvar i Arktis«, hvoraf det fremgår, at Arktis-aftalen fra december 2016, der styrker overvågning, kommando, kontrol og kommunikation samt operative indsatser i Arktis, videreføres. I praksis betyder det, at Arktis-aftalens anbefalinger er under fortsat imple-

mentering. Derudover indeholder forliget en række områder, hvor indsatsen i Arktis styrkes i samarbejde med Grønland og Færøerne, herunder etablering af en beredskabsuddannelse i Grønland. På enkelte områder indgår internationalt samarbejde som en faktor i implementeringen.

Forsvarets tilstedeværelse i Grønland er genetableret i september 2017 i form af et strategisk, logistisk støttepunkt. Grønland kan stilles til rådighed for øvrige myndigheders opgaveløsning i det arktiske område, ligesom der er iværksat miljø- oprydning, som vil strække sig over en årrække.

ii) Internationalt samarbejde

Forsvarsministeriet arbejder tæt sammen med de øvrige otte arktiske stater gennem hhv. Arktisk Råd arbejdsgruppen EPPR og Arctic Coast Guard Forum (ACGF). EPPR formandskabet varetages i perioden 2017-2019 af en dansk repræsentant fra Forsvarsministeriet, og Kongerigets delegation ledes af en repræsentant fra Værnsfælles Forsvarskommando. Igennem EPPR samarbejder Forsvarsministeriet tæt med de øvrige stater og repræsentanter for oprindelige folk og en række observatørstater og organisationer om akutte foruretningsproblematikker (f.eks. oliespild), eftersøgning og redning, det nukleare beredskabsområde samt naturkatastrofer. Især eftersøgning og redning og samarbejdet på det nukleare område er under udvikling, og samarbejdet på disse områder forventes udbygget over de kommende år med bl.a. deltagelse fra Beredskabsstyrelsen og øget samarbejde med ACGF.

I ACGF, der består af de otte arktiske stater, har Danmark via Arktisk Kommando formandskabet for den såkaldte operative arbejdsgruppe i perioden 2017-2019. I den forbindelse spiller Danmark en væsentlig rolle i udviklingen og afholdelsen af den fælles SAR-øvelse POLARIS 2019. ACGF er som et relativt nyt forum (2015-) under løbende udvikling i forhold til samarbejdsområder og fælles øvelser. Forsvaret og Forsvarsministeriet arbejder løbende på at sikre tæt koordinering mellem EPPR og ACGF, da der er et udpræget emnesammenfald.

iii) Nordisk samarbejde

Arktiske spørgsmål har også været berørt inden for rammerne af det nordiske forsvarssamarbejde (NORDEFKO), og ført til etablering af et samarbejde mellem de nordiske landes forsvar om arktisk vintertræning, herunder i forhold til udvikling og materialeanskaffelser til brug i det arktiske område.

3.3 Søfart

Den 1. januar 2017 trådte polarkoden i kraft som vedtaget i den Internationale Maritime Organisation (IMO) under FN. Den implementeres gradvist frem mod 2020. Dette vil skærpe sikkerheden ved arktisk sejlads, fordi skibe, der ønsker at sejle i polare farvande, klargøres og certificeres til at kunne efterleve de internationale krav. Polarkoden har tre dele: Miljø, uddannelse og sikkerhed. I IMO pågår en drøftelse af, om sikkerhedsdelen skal udvides til at gælde flere skibe. I dag omfatter sikkerhedsdelen i polarkoden f.eks. ikke fiske-skibe, mindre lastskibe (bruttotonnage under 500 BT), skibe udelukkende i national fart og lystfartøjer, der ikke anvendes kommercielt. Søfartsstyrelsen er i dialog med Grønlands Selvstyre med henblik på at fastlægge en fælles position til brug for det videre arbejde. Desuden har IMO igangsat en proces, der skal reducere risikoen ved brug og transport af tung brændselolie (Heavy Fuel Oil, HFO) i Arktis. Som led i arbejdet er det besluttet at udvikle et egentligt forbud mod HFO som brændstof i Arktis på baggrund af en forudgående analyse af konsekvenserne for de lokale samfund i Arktis. Forbuddet vil ikke

omfatte transport af HFO som last. Den endelige beslutning om ny regulering af HFO i Arktis skal træffes på et møde i IMOs miljøkomité. De danske myndigheder er i dialog med Grønlands Selvstyre med henblik på at fastlægge en holdning.

DMI står for varsling af farligt vejr og udarbejdelse af vejrudsigter og farvandsudsigter for hele Grønland og det omliggende hav. DMI varetager tillige overordnet kortlægning af havisen omkring Grønland og indenskærs iskortlægning omkring Kap Farvel. Det har væsentlig betydning for sejladsikkerheden. DMI har i 2017 gennemført en modernisering af is-tjenesten, så iskort nu udarbejdes alene ved hjælp af satellitdata, hvilket sikrer en højere kvalitet og regularitet.

3.4 Kortlægning samt digital infrastruktur for arktiske geografiske data

Data og korttjenester samt tilhørende digital infrastruktur har stor betydning for et samfunds udvikling og udgør et betydningfuldt bidrag til den grundlæggende indsats for digitalisering og udvikling af Arktis. Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering (SDFE) forbereder en nykortlægning af Grønland i det åbne land. Kortlægningen vil understøtte stort set alle aspekter af det grønlandske samfunds aktiviteter og understøtte forsvarrets opgaver ifm. suverænitetsbevarelse, f.eks. ved planlægning og ved forbedret navigation i terrænet. SDFE samarbejder tæt med Finland, Island, Sverige, Norge, Canada, Rusland og USA's kortlægningsmyndigheder om at udvikle en digital infrastruktur for geografiske data (Arctic Spatial Data Infrastructure) med fokus på at understøtte arbejdet i Arktis Råd og dets arbejdsgrupper. Formålet er en moderniseret infrastruktur, som forbedrer den frie udveksling og anvendelse af data om Arktis samt bidrager til omkostningseffektive beslutningsprocesser og værdiskabelse i de arktiske samfund. Samarbejdet udmøntes bl.a. i Arctic SDI Geoportal, hvor der er adgang til arktiske reference- og baggrundskort og tematiske data, herunder den nyudviklede digitale arktiske højdemodel. Samarbejdet bidrager også til det internationale samarbejde om geodata i FN og i internationale standardiseringsorganisationer.

3.5 Miljø og natur

Beskyttelsen af den arktiske natur skal ses i sammenhæng med den traditionelle udnyttelse af naturressourcer i Arktis, herunder fiskeriressourcer og havpattedyr. Det gælder også for Grønland og Færøerne, som har kompetencen for deres respektive natur- og miljøforvaltning under hensyn til de forpligtelser, der følger af internationale aftaler, som er bindende for Kongeriget. Der er derfor et tæt samarbejde i Kongeriget inden for relevant internationalt og regionalt miljø- og naturforvaltningsarbejde.

i) Arktisk miljøministermøde

Det finske formandskab for Arktisk Råd har inviteret de arktiske miljøministre til møde i Rovaniemi i Finland den 10.-12. oktober 2018 for at drøfte fælles løsninger i forhold til tre centrale udfordringer for de arktiske samfund og økosystemer: 1) miljøbeskyttelse, 2) beskyttelse af biodiversiteten og 3) klimaforandringer. Kongeriget har givet tilslutning til, at alle tre områder diskuteres. Mødet har deltagelse af medlemsstaternes miljøministre, arktiske ambassadører, oprindelige folks organisationer og observatørlande. Mødet afsluttes med et »Chairs Summary«, som skal bidrage til Arktisk Råds ministermøde i maj 2019. Mødet afholdes i forbindelse med en arktisk biodiversitetskongres, som Arktisk Råds arbejdsgruppe for naturbeskyttelse, CAFF, har forberedt, hvor der

vil være indlæg fra bl.a. danske og grønlandske forskere samt deltagelse af Arktisk Råds arbejdsgrupper.

ii) Miljø- og klimasamarbejdet i Arktisk Råd

Miljø- og klimasamarbejdet i Arktisk Råd er samlet i AMAP-arbejdsgruppen. Her overvåges den globale forurening i Grønland og Færøerne ved bl.a. at følge niveauer af svært nedbrydelige organiske miljøgifte (POP'er), tungmetaller, radioaktivitet og sod. I foråret 2018 udkom en detaljeret videnskabelig rapport »Assessment of Chemicals of Emerging Arctic Concern«, der dokumenterer fund af nye forurenende stoffer og anden type kemikalieforurening inklusiv forurening fra mikroplast. Rapporten indeholder også data vedr. nye fund af POP-stoffer, som er et væsentligt bidrag til, at der under Stockholmkonventionen kan nomineres nye stoffer, som skal udfases globalt.

Under arbejdsgruppens tværgående indsats »Adaptation Action for a Changing Arctic« er miljø, klima, natur og socio-økonomiske ændringer undersøgt for at vurdere mulige tilpasninger og udfordringer for tre regioner i Arktis: Barentsregionen, Beaufort/Chukchi og Baffinbugten/Davisstrædet mellem Canada og Vestgrønland. Forskere fra Grønland og Danmark har sammen med Canada deltaget i udarbejdelsen af den videnskabelige rapport for Baffinbugten/Davisstrædet. Den videnskabelige rapport er publiceret i foråret 2018 og en oversigtsrapport vedr. Baffinbugten og Davistrædet foreligger på både grønlandsk og dansk. De grønlandske og danske forskere fremlagde anbefalinger og diskuterede mulige tiltag inden for miljø- og klimatilpasning på et møde i Nuuk i september 2018.

Arbejdet i Arktisk Råd leverer værdifuld input til Kongerigets arbejde i globale fora for naturbeskyttelse. Opfølgningen på Arktisk Råds store Arctic Biodiversity Assessment i 2013 er et fokusområde for Kongeriget. Ligeledes har Kongeriget forøget indsatsen til sikring af Circumpolar Biodiversity Monitoring Programme (CBMP), hvor Kongeriget sammen med USA fortsat har formandskabet. CBMP fremlagde sin første evaluering vedr. marine økosystemer i Arktis i 2017, og i 2019 følges op med evalueringer af ferskvandssystemer og terrestriske områder.

iii) Biodiversitetskonventionen

Kongeriget er omfattet af Biodiversitetskonventionen (CBD) og arbejdet i Arktisk Råd med monitorering af biodiversiteten understøtter arbejdet under CBD. I regi af CBD pågår arbejdet med beskyttelse af havområder. I havkonventionen OSPAR, som omfatter Nordøst Atlanten, er man i juni 2018 blevet enige om at genoptage identifikationen af »økologisk eller biologisk signifikante havområder« (EBSA områder). En task group med deltagelse af Kongeriget vil frem mod 2020 udarbejde et forslag for proceduren for den fremadrettede EBSA-proces. Kongeriget indgår endvidere i FN's arbejde med en tillægskonvention til Havretskonventionen omhandlende biodiversitet uden for national jurisdiktion (BBNJ). CBD har opfordret parterne i det nordøstlige Atlanterhavsområde til at færdiggøre den igangværende proces for beskrivelse af områder, der opfylder kriterierne for økologisk eller biologisk vigtige havområder i denne region.

iv) Intergovernmental Science-Policy Platform on

Biodiversity and Ecosystem Services

Kongeriget bidrager aktivt med viden og vurderinger om arktiske forhold i en række internationale samarbejder om miljøet, særligt i Arktisk Råd, men også f.eks. i det igangværende arbejde med udarbejdelse af regional tilstandsrapport for det amerikanske kontinent samt den globale tilstandsrapport, som udarbejdes under IPBES (Intergovernmental Scien-

ce-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services). I regi af arbejdet under IPBES er der udarbejdet en række tilstandsrapporter, herunder for det amerikanske kontinent. Danmark har dog kunnet konstatere, at den grønlandske del af dette kontinent ikke er tilstrækkeligt dækket ind i denne vurdering og en høringsproces med henblik på inddragelse af relevant data for Grønland er igangsat.

3.6 Klima og energi

Opvarmningen i Arktis har siden 1980'erne været dobbelt så stor som den gennemsnitlige globale opvarmning, og de seneste fem år har været historisk varme. Arktisk Råd udgav i 2017 en ny videnskabelig vurderingsrapport om klimaudviklingen i Arktis (Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic 2017). Rapporten, der involverede adskillige danske og grønlandske forskere og forskningsresultater, opsummerer udviklingen siden 2010. Den dokumenterer, at de udviklingstendenser, der er set siden 1980'erne, fortsætter. Dette omfatter bl.a. en stadigt faldende udbredelse og tykkelse af den arktiske havis, en reduktion i udbredelsen og varigheden af arktisk snedække og en øget afsmeltning fra Grønlands indlandsis, mindre iskapper og gletsjere. Særligt markant er det, at havisens tykkelse i det centrale Polarhav er reduceret med 65 pct. alene i perioden 1975-2012, og at Grønlands indlandsis og anden smeltende landbaseret arktisk is i de senere år har bidraget med en gennemsnitlig årlig global havstigning på mere end 1 mm.

Danske, grønlandske og færøske forskningsinstitutioner spiller en stor rolle i opbygningen af viden om arktiske klimaændringer. En væsentlig del af denne viden opbygges gennem specifikke forskningsindsatser, der er afgrænsede i tid og rum. Vidensopbygningen understøttes af DMIs lange meteorologiske dataserier, satellitmålinger, DMIs vinterhavisobservatorium i Qaanaaq og langsigtede undersøgelser af klimaforandringerne effekter i og omkring Grønland og ved Færøerne. Derudover monitorerer DMI det arktiske ozonlag i forbindelse med de danske forpligtelser under Montreal-protokollen om ozonnedbrydende stoffer. Danske, grønlandske og færøske forskere deltager aktivt i de internationale arktiske klimarelaterede forsknings- og udredningsarbejder. Det sidste særligt i regi af AMAP arbejdsgruppen under Arktisk Råd, hvor forskere sammenstiller, syntetiserer og vurderer den nyeste viden om arktiske klimaændringer.

i) DANCEA-ordningen

DANCEA-ordningen (Danish Corporation for the Environment in the Arctic), der består af en Klimastøtteordning administreret af Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet og en Miljøstøtteordning, der administreres af Miljø- og Fødevarerministeriet, er et bærende og samlende element for Kongerigets internationale arktiske klima-, miljø- og naturbeskyttelsessamarbejde i Arktisk Råd. DANCEA understøtter bl.a. overvågningen af ozonlaget over Grønland; aktiviteterne i Greenland Ecosystem Monitoring (GEM), hvor der i udvalgte afgrænsede lokaliteter i Grønland gennemføres et tværfagligt og tværinstitutionelt overvågningsprogram og PROMICE (Program for Monitoring of the Greenland Ice Sheet), der bidrager til at overvåge og forstå, hvor meget og hvor hurtigt indlandsisen smelter. Danmarks Meteorologiske Institut formidler sammen med De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) og DTU løbende nye målinger og ny viden om klimaændringerne i Arktis gennem hjemmesiden »Polarportalen«. Miljøstøtteordningen under DANCEA finansierer også en stor del af Kongeriget Danmarks videnopbygning om miljø og natur i den arktiske del

af Kongeriget samt rigsfælleskabets bidrag til det globale og regionale miljøarbejde.

ii) Metan- og sodreducerende tiltag

Arktisk Råd nedsatte i 2015 en ekspertgruppe for at styrke samarbejdet om metan- og sodreducerende tiltag. Metan er en kraftig drivhusgas, som har en opvarmende effekt på klimaet, der er 25 gange større end CO₂. Arbejdet i ekspertgruppen om metan- og sodreducerende tiltag er videreført under det finske formandskab for Arktisk råd (2017-2019) og forventes drøftet i forbindelse med de arktiske miljøministres møde i oktober 2018.

3.7 Forskning

Forskning udgør en væsentlig del af fundamentet for arktisk samarbejde og skaber grundlaget for vigtige politiske beslutninger om bæredygtig udvikling og miljø i Arktis. Som en del af udmøntningen af Kongeriget Danmarks Strategi for Arktis 2011-2020, lancerede Danmark i 2016 en strategi for forskning og uddannelse vedr. Arktis med forslag til konkrete initiativer, der skal styrke den danske forskning i Arktis. Initiativerne i denne strategi er ved at blive implementeret.

i) Forskningsaftalen

De otte arktiske stater samt Grønland og Færøerne underskrev i maj 2017 en juridisk bindende aftale om styrket forskningssamarbejde i og om Arktis. Kongeriget Danmark er depositar for aftalen, der trådte i kraft den 23. maj 2018 i forbindelse med 10-året for Ilulissat-erklæringen. Aftalen skal understøtte friere bevægelighed for forskere og forskningsudstyr på tværs af den arktiske region og understreger, at forskning udgør en væsentlig del af fundamentet for arktisk samarbejde. Det har været et hensyn i aftalen, at den ikke ekskluderede ikke-arktiske nationer. Aftalen opfordrer til øget samarbejde med ikke-arktiske nationer, som har væsentlige arktiske forskningsaktiviteter. Som depositar har Kongeriget Danmark ansvaret for at iværksætte en proces for opfølgning på aftalen, og Kongeriget Danmark skal senest ét år efter aftalens ikrafttræden afholde et møde med aftalens parter for at vurdere aftalens effekt og implementering.

ii) Taskforce om forbedret kommunikationskapacitet i Arktis

Grønlands Selvstyres Forbruger- og Kokurrencestyrelse har rollen som co-chair i Arktisk Råds taskforce om forbedret kommunikationskapacitet i Arktis. Styrelsen for Forskning og Uddannelse har i sin kapacitet som koordinator for rumområdet i Danmark, påtaget sig rollen som delegationsleder for Kongeriget Danmarks deltagelse i taskforcen. Telekommunikation rummer et stort potentiale for den økonomiske udvikling i Arktis og de rammevilkår, der eksisterer for erhvervsliv og befolkninger. Taskforcen afdækker behovene hos dem, der bor arbejder og opererer i Arktis med det formål at sikre den nødvendige kommunikationsinfrastruktur. Kongeriget var den 26.-27. september 2018 vært for det seneste møde i arbejdsgruppen. Arbejdsgruppen forventes at afrapportere i 2019.

iii) International forskningshub

I 2017 og 2018 har Grønlands Selvstyre, Grønlands Naturinstitut og Styrelsen for Forskning og Uddannelse bl.a. arbejdet med at udvikle et koncept for en international forskningshub i Grønland. Arbejdet har tilvejebragt en overordnet konsensus om, hvordan en international forskningshub kan tage sig ud. Der arbejdes på finansieringen af forskningshubben. En række lande har udvist interesse for arbejdet.

iv) Forum for Arktisk Forskning

Forum for Arktisk Forskning (FAF) har siden dets etablering i 2013 fungeret som et centralt organ for arktisk forsk-

ningssamarbejde med deltagelse af repræsentanter fra alle de centrale forskningsinstitutioner fra Danmark, Færøerne og Grønland. I 2017 havde FAF bl.a. fokus på, hvorledes forummet kan bidrage til implementering af forskningsaftalen fra maj 2017 samt initiativerne i handlingsplanen for Uddannelse og Forskningsministeriets Strategi om Forskning og Uddannelse vedr. Arktis. FAFs mandat blev i maj 2017 forlænget for en femårig periode.

v) UArctic

Arktisk Universitet (UArctic) er et internationalt samarbejde mellem universiteter m.fl. i den arktiske region, der støttes med 3 mio. kr. fra finansloven. Bevillingen går dels til drift af UArctic, UArctics mobilitetsprogram for studerende, forskere og undervisere, North2North, og til konkrete projekter, som udvælges efter åbent opslag fra rigsfællesskabets medlemmer i UArctic. I 2017 fik 3 forskellige projekter bevilget mid-

ler under samarbejdet University of the Arctic: En grønlandsk model for interdisciplinær uddannelse inden for sundhedsområdet ledet af Grønlands Universitet, et ph.d.-kursus indenfor Arctic Sustainable Resources and Social Responsibility ledet af CBS, og et projekt ledet af Syddansk Universitet om global økologi og økonomiske aspekter i Arktisk og sub-arktisk krabbefiskeri. Et tilsvarende antal projekter forventes bevilget midler i oktober 2018.

Hermed slutter redegørelsen.
